Jaargang 2, nr 1

VOC-KAMER ANTWERPEN VZW
NATIONALESTRAAT 50/32
2000 ANTWERPEN
(0032)32251942
jan.hubert@skynet.be

Jaargang 2, nr 1 10 februari 2014

FRANCISCUS van den ENDEN deel 4

door Paul Koop

Franciscus van den Enden en de Latijnse school (de jaren tussen 1653 en 1670)

Een tijdgenoot, Du Cause de Nazelle, beschrijft Franciscus als volgt: 'Hij had een kleine gestalte maar met een spirituele en zeer aangename fysionomie. Zijn conversatie was charmant. Hij was vol vuur in zijn redevoeringen, vooral in snedige antwoorden, enthousiast zelfs bij steriele onderwerpen, subliem in zijn gedachten. De filosofie, de theologie, de wiskunde met al haar afdelingen fascineerden hem . Wat betreft de godsdienst, die had hij geen. Hij geloofde noch in straffen noch in beloningen na dit leven, hoewel hij overigens een soevereine meester van het heelal beleed.' Volgens dezelfde getuige had van den Enden Hebreeuws, Syrisch, Grieks, Latijn, Duits, Italiaans, Spaans en Frans gestudeerd, en was hij zeer bedreven in de scheikunde en de bereiding van geneeskrachtige producten. Hij heeft overigens een medisch werk geschreven, 'Secreta Medicinae', dat echter verloren is gegaan.

In 1653 verhuist Franciscus naar het Singel. Hier sticht hij een Latijnse school. De precieze locatie is niet bekend, maar het moet gesitueerd worden tussen de Heisteeg en de Raamsteeg. Misschien op het Singel nr. 267 (?). Alle bronnen getuigen opnieuw dat hij een buitengewone begaafde leraar was.

Hij liet zijn leerlingen in het Latijn stukken van Terentius opvoeren. Deze opvoeringen vonden plaats in de Amsterdamse Schouwburg, gebouwd in 1637 aan de Keizersgracht op nr. 384, door Jacob van Campen.
Deze was ook de bouwer van het Amsterdamse Stadhuis, het huidige Koninklijke Paleis op de Dam.
Een beeldje in het pleintje achter de poort eert vandaag Coster, Vondel en Hooft als grondleggers van het Nederlandse toneel. Boven de entree staan Vondels woorden: 'De weereld is een speel toneel, Elck speelt zijn rol en krijgt zijn deel'.

Een 'tableau vivant', zoals het toen deftig genoemd werd, wordt door de studenten opgevoerd bij het huwelijk van Cornelia van Vlooswijck, de dochter van Cornelis, burgemeester van Amsterdam. Deze Cornelis zorgde er in die dagen ook voor dat Joost van den Vondel boekhouder kon worden bij de 'Bank van Leening'.
Vondel was diep in de schulden geraakt door het wanbeleid van zijn zoon die zijn winkel in garenstoffen had overgenomen en op een goede dag inscheepte op een schip van de VOC om met de noorderzon te vertrekken. Twee zonen van Cornelis van Vlooswijck, Nicolaes en Johan, waren leerling bij van den Enden op deze school. Dit zal zeker een belangrijk gegeven geweest zijn voor Franciscus om na zijn faillissement de kans te krijgen een school te stichten en een nieuwe wending aan zijn leven te geven als leraar.
En wij ontmoeten nu Baldruch (Benedictus) de Spinoza (1632-1677), een van de eerste die op de school de studie van het Latijn aan zal vatten.
Toen Spinoza in 1656 in de joodse ban werd geslagen, demonteerde hij zijn ledikant, pakte zijn boeken in en verhuisde naar de woning van Franciscus van den Enden, die had aangeboden voor hem te zorgen .
Hij is 24 jaar en ontmoet er Franciscus dochter Clara Maria. Zij was toen 12 jaar, beheerste reeds het Latijn en de 'zangkonst' perfect.

Tijdens de afwezigheid van haar vader verving zij hem. Spinoza leerde gretig Latijn 'onder leiding van het toezicht van een geleerde jonge vrouw ' (Clara Maria). Maar de beroemde Cats suggereert dat Clara Maria, zelfs voor een Hollands meisje, nogal excentriek was :

Oproep
Heeft u een aardig verhaal, een gezellige anekdote, een weetje of een wetenschappelijk artikel dat zou passen in ons ledenblad dan stuurt u dat toch even op! Misschien kan het gepubliceerd worden.
We danken alvast iedereen die heeft meegewerkt aan dit nummer.

Verantw. uitgever
Jan Hubert

In dit nummer:

Franciscus Van den Ende	1
De vrouw met het gelaat van een ander	3
Een zakenman blijft toch altijd een beetje zakenman	4
Ledennieuws	5
Peter Minuit.Hij kocht voor 60gld. Manhattan	6
Activiteiten	9
MS Charlesville– bewogen kerstdagen 1963	10
De Groote oorlog	12

FRANCISCUS van den ENDEN (vervolg)

door Paul Koop

Al wordt er altemets een kloeke maagd gevonden
Een bloeme, zoo men zeit, en maakt geen rozenkrans.

Zij was 'enigszins mank en mismaakt', maar tegelijk had ze een schoon gezicht en schrander verstand. Met haar opgewekt humeur fascineerde zij Spinoza. Een medestudent schreef een gedicht over dit 'verstandige en deugdzame meisje' dat zo kon tekenen, schilderen en naaien. Tegen een tijdgenoot vertelt Spinoza dat hij zin in haar had gekregen om 'haar ten Egt te nemen'. Voor ons verwonderlijk gezien Clara's erg jonge leeftijd, maar men mag niet vergeten dat Joodse meisjes konden trouwen als ze twaalf en een half jaar oud waren. Dit gebeurde toen regelmatig.
Spinoza werd door de andere kinderen van Franciscus dikwijls geplaagd en ze noemde hem dan 'Mijnheer Spinazie', een grapje dat nog steeds voortleeft in de Nederlandse woordspeling 'ga zo voort mijn zoon en ge zult spinazie eten' wat wil zeggen: als je spinazie eet, wordt je net zo slim als Spinoza.
Spinoza verhouding tot Clara Maria zal altijd duister blijven. Met Clara Maria is het nooit tot een huwelijk gekomen. In het verdere leven van Spinoza is bekend dat hij nooit meer een toenadering tot vrouwen zocht.

Baldruch Spinoza leerde dus Latijn bij Franciscus en zijn dochter Clara Maria. Het is een kristalhelder en vloeiend Latijn en tegelijk simpel en sober. Hij gebruikte een kleine woordenschat vergeleken met de 17de eeuwse humanisten. Zijn taaleigen is gedrenkt precies in het woordgebruik van Terentius de komedieschrijver.

Een van de opgevoerde toneelstukken was 'Ennuchus' van Terentius. Waarschijnlijk vertolkte Spinoza er de rol in van de slaaf van Ennuchus. Opvallend is dat hij later in zijn geschriften heel vaak teksten uit dit stuk gebruikt en citeert. Acht toneelopvoeringen vonden plaats in de Amsterdamse schouwburg. Maar de kritiek begon de kop op te steken. Enkele dagen voor de uitvoering van 'Philedonius' – het is 4 januari 1657- waarschuwt de Hervormde Consistorie van Amsterdam dat 'een zekere van den Enden van plan is om met enkele leerlingen, waarvan sommige kinderen zijn van leden van de Consistorie, een toneelstuk op te voeren'.
Toch ging de opvoering door. Het stuk is van van den Enden zelf. Hij vertaalde het in een Nederlandse versie, 'Lusthart' een verhaal over het beheersen van de lust door de rede. Vondel schreef er speciaal het voorstuk voor, 'Toneelkrans' opgedragen aan Nicolaes van Vlooswijck, toen 19 jaar, die de hoofdrol speelde.

Er zijn veel kinderen van de Amsterdamse fine fleur leerling op de school. Naast Spinoza en de gebroeders van Vlooswijck was er Romeyn de Hooghe, pas 12 jaar oud. Deze telg uit een Gents geslacht ontwikkelt zich tot etser, schilder, goudsmid, advocaat en schrijver van historisch- politieke werken. Als propagandist van de prins stadhouder Willem III maakte hij spotprenten op Lodewijk XIV en Jacobus II.
Er komt een pikante fase in zijn leven: in 1690 kreeg hij een proces aan zijn broek vanwege ergerlijk levensgedrag. Hij had vijftien jaar eerder erotische prenten aan de jeugd verkocht. Waarschijnlijk kwamen deze uit de Decamerone van Boccaccio.
Ook Pieter Rixtel (1644-1673), een thans vergeten dichter, volgde er de lessen.
Er is Wouter Valckenier (1650-1707), de zoon van burgemeester Gillis, bewindvoeder van de VOC en negen keer burgemeester. Over zijn aanzien en macht schrijft de Engelse ambassadeur dat 'de Turkse sultan niet meer gezag uitoefende over de mensen in zijn land, dan Valckenier in Amsterdam, toch liep hij over straat als een gewone winkelier'. Maar zijn persoonlijkheid wordt door anderen ook ervaren als 'een man van ruwe manieren en onduldbare grofheid, stuurs, sluw, geveinsd, heerszuchtig, uitgeslapen, gierig, kregelig en bars, maar – het weze toch een voorzichtig lichtpuntje- ook ' schrander en arbeidzaam'.
Wouter trouwt in 1670 met Anna Maria Trip, dochter van de schatrijke Louis Trip, de kanonnengieter die het fameuze Trippenhuis aan de Kloveniersburgwal bouwt.
Fysicus Theodoor Kerkring (1638-1693) was nog een leerling van Franciscus. Hij was de zoon van de VOC kapitein Dirck Kerckring. In dezelfde tijd als Spinoza studeert hij er. Hij trouwt in 1671 met dochter Clara Maria, waar Spinoza tevergeefs verliefd op was geworden. Hiervoor moest Theodoor rooms-katholiek worden, want Clara bleef trouw aan het geloof uit haar jeugd. Theodoor is de auteur van het ' Spicilegium Anatonicum' een anatomische atlas. Vermaard was zijn collectie van anatomische voorwerpen.

In de jaren 1657 en 1658 bereikte Franciscus het hoogtepunt van zijn docentschap en theatercarrière.
Tegenspoed liet niet lang op zich wachten. In mei 1657 sterft zijn vrouw Clara Maria. Voor Franciscus een groot verlies. Zijn vrouw was de grote kracht achter de school. Langzaam begint het succes te tanen.

(wordt vervolgd)

De vrouw met het gelaat van een ander- Maria de la Quellerie

door Sus Mees

Kaapstad 1996.
Je stapt buiten het '*The Capetoman*'- hotel op de Heerengracht en meteen sta je voor twee monumentale standbeelden. Links, uitdagend-stoer, met staf en zwaard '*ons landstigter*"Jan van Riebeeck met naast hem, statig, langgerokt en emotieloos starend naar de berg van Joris van Spilbergen, zijn vrouw Maria Quevellerius ofwel gezegd Maria de la Que(i)llerie. (Rotterdam 1629 (of Celles bij Doornik)- Malakka 1664).
Hier staat helaas – omdat men geen afbeelding van haar heeft – ófwel zijn tweede vrouw Maria Scipio ofwel de vrouw van de beeldhouwer Dirk Wolbers, die het voor de Van Riebeeckherdenking in 1952, in opdracht van de Nederlandse regering, vervaardigde.
De échte Maria staat in een Zuid-Afrikaanse biografie omschreven als '*een mooi, donkerblond meisje, gezond, zacht van karakter, gelijkmatig van humeur, rustig en volhardend".*

"so ' n ietsie van ons..."

Chrétien Quevellerius (Bonen, Frans-Vlaanderen 1543-1631) haar grootvader, was predikant te Armentiers. Om te ontsnappen aan het bewind van Alva, was hij in 1572 naar Holland gevlucht, waar hij voor Oranje als veldprediker werkte en o.a. ook even in Oudenaarde, Gent , Lillo en Bergen- op- Zoom.
Haar vader was Abraham Quevellerius (1589 geboorteplaats onzeker – 1630) Waals predikant te Rotterdam en Grave. Haar moeder was Maria du Bois (1593- 1648) , dochter van een Zuid-Nederlandse vluchteling. De naam zegt genoeg.
Dochter Maria, die zowel Frans als Nederlands sprak en bovendien clavicord speelde , had nog twee broers
Ze groeide op in Leiden en huwde in Schiedam in 1649, de 29-jarige Jan van Riebeeck (1619- 1677), koopman en ook in dienst bij de V.O.C. als scheepschirurgijn.

In 1652 bereikte het echtpaar de Kaap in primitieve omstandigheden. Gelukkig kregen ze hulp van 'Eva', een verstandig Khoikhoi-meisje, dat Nederlands en Portugees leerde (Lees het historisch verhaal *"Stemmen uit Zee"* van D.Sleigh).
Maria kreeg stilaan gezag, aanzien en waardering en legde de noodzakelijke contacten met stamhoofden en Compagnie- dienaren. Een groenteplantage werd aangelegd, thans de Compagnietuinen.
Tien jaar later, in 1662 - toen de Kaap bewoond werd door 164 V.O.C.- beambten, 35 burgers, 15 vrouwen en 22 kinderen (met een reeks slaven) – vertrokken de Van Riebeecks naar Malakka, waar Maria aan de pokken bezweek.
Eén van haar acht of negen kinderen – Abraham – zou gouverneur-generaal over Indië worden in 1709.

Bron: D. Sleich ; W.P. van Ledden; Wikipedia; O. Boonstra.

Een zakenman blijft toch altijd een beetje zakenman

door Jan Hubert

Vooraan links in de Antwerpse Sint- Andrieskerk, wat men in de volksmond de Mariakapel noemt, is een merkwaardig glasraam aangebracht.

Maria, geflankeerd door twee engelen die respectievelijk een kruis en een anker vasthouden, kijkt met mededogen neer op de bezoeker. Samen staan ze voor de drie goddelijke deugden. Het kruis verzinnebeeldt het geloof, Maria is de liefde en het anker staat voor de hoop. Hoop was voor de zeelieden nu eenmaal zeer belangrijk, zij waren constant geconfronteerd met de wrede onvoorspelbaarheid van de zeeën. Wanneer ze hun anker konden uitwerpen na de dikwijls lange reizen dan voelden ze zich pas veilig en geborgen.
Afgezien van deze majestueuze figuren slorpt het zeilschip, dat quasi de volledige onderhelft van het grote glasraam inneemt, onze aandacht op. Zeer geduldig heeft glazenier Henri Dobbelaere (1822-1885) alle details van een volschip weergegeven, voor zover dat zoiets mogelijk is in een glasraam. Het schip vaart een haven met vuurtoren binnen, terwijl de bemanning of passagiers flink gesticulerend blijkbaar hun blijdschap en opluchting de vrije loop laten. Ze hebben het godzijdank (weer eens) 'gehaald' en dit door toedoen van Maria Stella Maris, de Sterre der Zee.

Als we de Latijnse tekst onderaan ontcijferen, komen we te weten dat het glasraam werd geschonken door Jean François Cateaux (1794-1868), reder en zakenman afkomstig uit Tourcoing (Fr). Toen hij in 1858 toezegde dat hij een glasraam zou schenken aan de Sint- Andrieskerk , was hij reeds 10 jaar weduwnaar van Julie Wattel, dochter van de van oorsprong Franse reder Pierre Wattel maar die eveneens reeds lang actief was in het jonge België.
J. F. Cateaux, een zeer ondernemende figuur, was behalve reder ook voorzitter van de Kamer van Koophandel, medeoprichter van de Antwerpse graanbeurs en zoals het past voor een man van stand lid van verschillende commissies, organismen en verenigingen. Hij woonde op de Oever in Antwerpen, dus parochiaan van Sint- Andries. Op maritiem gebied heette hij progressief te zijn. De rederij voer op het Verre Oosten en als eerste Belg stuurde hij in 1852 een zeilschip naar Australië.
In 1854 liet hij de 'Cateaux- Wattel' bouwen, één van de twee echte clippers die in ons land van stapel liepen.

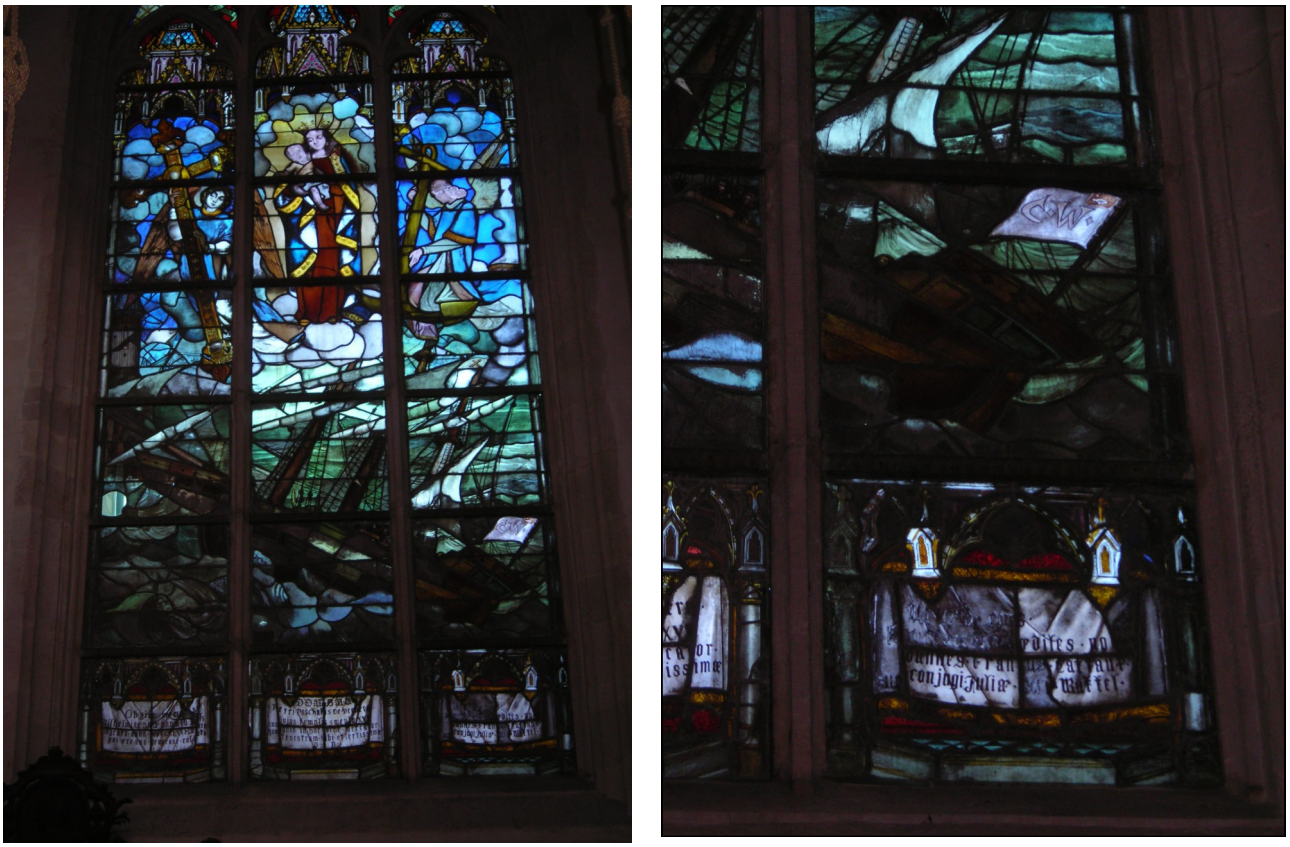

Het glasraam Cateaux– Wattel in de Antwerpse Sint-Andrieskerk, met rechts in het middenvak de rederijvlag C&W

Een zakenman blijft toch altijd een beetje zakenman (vervolg)

Dat de namen van weldoeners op een schilderij of glasraam prijken heeft een lange traditie. Immers wie geld heeft liet graag merken dat hij het bezat, al was het maar met een sober wapenschild in één of andere hoek. Jean François was hier iets minder terughoudend, de initialen C & W wapperen dapper op de grote vlag op het achterdek. Het ego van J.F. Cateaux heeft hier gelijke tred gehouden met de grootte van zijn vloot zeilschepen. Hij had er meestal 3 à 4 in de vaart en in totaal was hij eigenaar geweest van 13 brikken, barken en volschepen. Een zakenman blijft toch altijd een beetje zakenman, vooral als er reclame moet gemaakt worden voor het eigen zijn bedrijf en dan zijn vele middelen goed.
Meer publiciteit voor zijn zaak maken in een kerk zou als zeer onfatsoenlijk overkomen in de kringen van de 'haute bourgeoisie' waarin hij zich toch dagelijks bewoog. Maar hier heeft Jean François als een volleerd evenwichtskunstenaar de scherpe snee van zelfbewieroking en aannemelijkheid op een sublieme manier bewandeld.
De aandachtige bezoeker ontwaart in de rechterbovenhoek van de redersvlag het Antwerpse stadswapen (de burcht met de twee handjes), zodoende wist deze onmiddellijk waar de thuishaven van de rederij te vinden was, kwestie van niemand, in casu de leden van het stadsbestuur, te vergeten.

Op het ogenblik dat Cateaux het glasraam bestelde kon hij niet vermoeden dat hij in 1866 zijn laatste schip 'Leopold Cateaux' wegens zware verliezen op de internationale katoenmarkt zou moeten verkopen. J.F. Cateaux overleed op 4 december 1868 en daarmee was Antwerpen een ondernemend man met allure armer.

De oorspronkelijke warme kleuren van het raam zal Vincent Van Gogh bij zijn Antwerps intermezzo fascineren. Hij schrijft in 1886 in een brief aan zijn broer Theo dat het 'geschilderd venster' *superbe* is.
Het glasraam overleeft de catastrofale ontploffing in 1889 van de Corvilain- fabriek, omdat het schuil ging achter de huisjes die toen tegen de kerk aanleunden. Echter in 1945 werd het grotendeels verbrijzeld toen een V- bom insloeg op de naburige Vrijdagmarkt.
Het fletse kleurenpallet van de herstelling heeft niets meer te maken met de exhuberante kleurenexplosie die de wankele geest van Van Gogh onderging.
Later zal de schilder in Parijs aanvangen met een feller kleurgebruik, waar hij weliswaar postuum alle eer en glorie mee verzamelde. We koesteren de vrome illusie dat hij met nostalgie terugdacht aan het glasraam van zakenman Jean François Cateaux en toen besloot zijn werk een andere d.w.z. een kleurrijke richting te geven.
Se *non è vero, è ben trovato!*

U kan het zelf gaan bekijken, vanaf 1 april tot 31 oktober is de Sint-Andrieskerk dagelijks open van 14.00u tot 17.00u
Bron:
België op Zee, F. Van Otterdijk en L. Van Coolput, VNSM, Antwerpen, 2013.
De Antwerpse Sint-.Andrieskerk een openbaring, E.H. R. Mannaerts , vzw Marie Belpaire, 2013

Ledennieuws

In het vorige nummer maakten we melding dat enkele van onze leden waren geveld door ziekte of ander onheil. Echter op ons jaarlijks Nieuwjaarsdiner waren ze allemaal weer present en zagen er zeer patent uit. Laten we hopen dat dit zo blijft !

We mochten dit jaar reeds nieuwe leden verwelkomen:

- de heer en mevrouw Leijten
- de heer en mevrouw Wenselaers.

U mag eerstdaags een uitnodiging verwachten om het lidgeld voor 2014 te betalen. Dit was het slechte nieuws. Het goede nieuws is dat het lidgeld nog altijd 25.00€ blijft. Hoe doen ze het toch?

Peter Minuit. Hij kocht voor 60 gulden Manhattan !

door Sus Mees

Een uniek voorbeeld van geschiedenisvervalsing lazen we in 2009 in 'Knack', *Nederland verovert NewYork.* Het kostte miljoenen en een replica van de *'Halve Maen"* werd gebouwd! En Knack noteerde verder *, 'dat Vlamingen en Walen zonder schroom uit de geschiedenisboekjes werden geschrapt, zal hen daarbij worst wezen!'.* Eén naam kunnen ze echter niét negeren, Peter Minuit, uit Wallonië.
Twee namen zijn onlosmakelijk met zijn bestaan verbonden, de koopman Willem Usselincx (Antwerpen 1567 – ? 1647) intekenaar van de V.O.C. en promotor van de W.I.C..
De stimulator voor het onvermoeid zoeken naar de Noordoost-doorvaart, was de zeevaartkundige Peter Plancius (Dranouter 1552- Amsterdam 1622). Hij tekende de kaarten waarmee de eigenzinnige Engelsman Henry Hudson – in 1609 aangesteld door de V.O.C. - met de *'Halve Maen'* (30m-16 man) naar het noorden vertrok. Geblokkeerd door ijs (of muiterij) keerde hij westwaarts, bereikte de kust van Maine en meer zuidelijker het huidige 'Staten Island', het *'Manna-hata'* van de indianen.

In 1621 werd de W.I.C. gesticht. Haar kolonisatie- oogmerken stonden haaks op de ideeën van de Antwerpenaar. De aangetroffen kolonisten kregen te maken met despoten zoals W. Kieft en P. Stuyvesant of zwakkelingen zoals W. van Twiller of W. Verhulst, tóch gezien in chaotische kolonisatie-toestanden.
In 1624 verscheen een Waal… ***Minuit (Minuyt, Minnewit) , Peter*** *: (*Wesel 1580 – Caraïben / Delaware 1641)
Vader Jean (Jehan) uit Doornik. Sommige Waalse bronnen noteren Ohain. Hij schijnt enkele jaren vertoefd te hebben in Antwerpen, maar vluchtte in 1580-81 naar Wesel, waar hij in 1584 poorter werd.
Zoon Peter huwde er in 1613 de dochter van de burgemeester van Kleef, Gertrud Raedts, een vrouw uit een vooraanstaande emigrantenfamilie.
Als diamantslijper vertrok hij in 1615 naar Utrecht en in 1624 naar Amsterdam, waar de W.I.C. hem in 1626 met het '*Meeuwken'* naar Amerika stuurde op zoek naar delfstoffen. Terug even in Amsterdam werd hij tot gouverneur benoemd, als opvolger van Willem Verhulst, die met de oud-kolonisten én met de indianen steeds problemen veroorzaakte.
Hij verplaatste het hoofdkwartier van de W.I.C. naar het zuidpunt van het eiland Manhattan, aan de Hudson en noemde deze plaats '*Nieuw-Nederland',* later '*Nieuw Amsterdam'.* Hij begon aan een fortbouw op een gebied van 8 km², waar reeds immigranten woonden. Om deze inbezitname een wettelijke statuut te geven, kocht hij in 1626 voor 60 gulden de grond voor een tegenwaarde van +/- 8000 pelsen, dekens, ketels, sieraden, eiken- en notenhout. De fortbouw werd gestaakt en 30 blokhutten opgetrokken voor 270 kolonisten.
De oorspronkelijke koopakte is rond 1812 verdwenen, maar bij de terugkeer van Minuit in 1632/33 ontdekte Peter Schaghen – een Nederlandse ambtenaar – de inhoud én waarde van de aankoop.
Dat waardevolle *"Van Schaghendocument"* is in feite de geboorteakte van New York!
Onnoemelijke moeilijkheden wegens indianenconflicten , tegenstellingen (handel of immigratie) en tanend winstgevend succes leidde tot het terug-roepen in 1632-33. Hij werd bovendien door de eerste boosaardige en humeurige dominee Jonas Michaelius bestempeld als een duistere kracht, bezig de W.I.C. te bedriegen. Zijn vader was afkomstig uit Frans- Vlaanderen en in 1566 gevlucht naar Nijmegen. Vriend van Oranje!
Gefrustreerd door de ondankbare behandeling door de Heeren XIX, trad hij – na een schipbreuk en Engelse gevangenschap – in Zweedse kolonisatiedienst tot zijn dood in 1641. De plaats van overlijden is onzeker.
Laten we in dat Hollands feestgedruis ook enkele Zuid-Nederlandse kolonisten mee opstappen.

LOOCKERMANS, Govert*:* (Turnhout 1612- New England 1671)
Werd van arme koksmaat, via klerk bij de W.I.C. (gesteund door Usselincx) tot één van de eerste magistraten van Nieuw Amsterdam, mét boerderij en winstgevende pelshandel . Hij controleerde de scheepsladingen langs de Hudson waardoor hij één van de rijkste kolonisten werd en bepaald geen goede vriend van de despoot Peter Stuyvesant omdat hij voor meer individuele rechten opkwam. Hij lag aan de basis van een politieke dynastie.
Zijn zuster Anneke (Turnhout 1618- New York 1684) zou een 'Leading Lady' worden en uitgeroepen tot '*de Vlaamse Moeder van Amerika'.*
Ze huwde de W.I.C.-soldaat en later burgemeester van Nieuw Amsterdam, de invloedrijke Olaf van Cortlandt. Onder de talrijke nakomelingen noteert men F.Cooper, H.Melville en zélfs Theodore Roosevelt! In Turnhout schijnt men haar nog te kennen.

RAPALJE, Joris Jansen de *(ook Raporbie)* (Valencijn 1604 – New York 1662)
Textielarbeider, die via Amsterdam In 1624 met de befaamde kapitein Cornelis May (Cape May) naar de Nieuwe Wereld vertrok. Hij huwde met Catalina Trico, een taaie tante en boerin in Breukelen, toen een wildernis in Manhattan. Ze baarde 11 kinderen, waaruit "één miljoen nakomelingen zouden afstammen!"
Joris had 18 jaar gewerkt voor de W.I.C., kluste voor de grootgrondbezitter Kiliaen van Rensselaer en was bevriend met Peter Minuit. Felle tegenstander van één van de meest eigenzinnige gouverneurs van de W.I.C., Willem Kieft. Die werd teruggeroepen, maar verdronk.

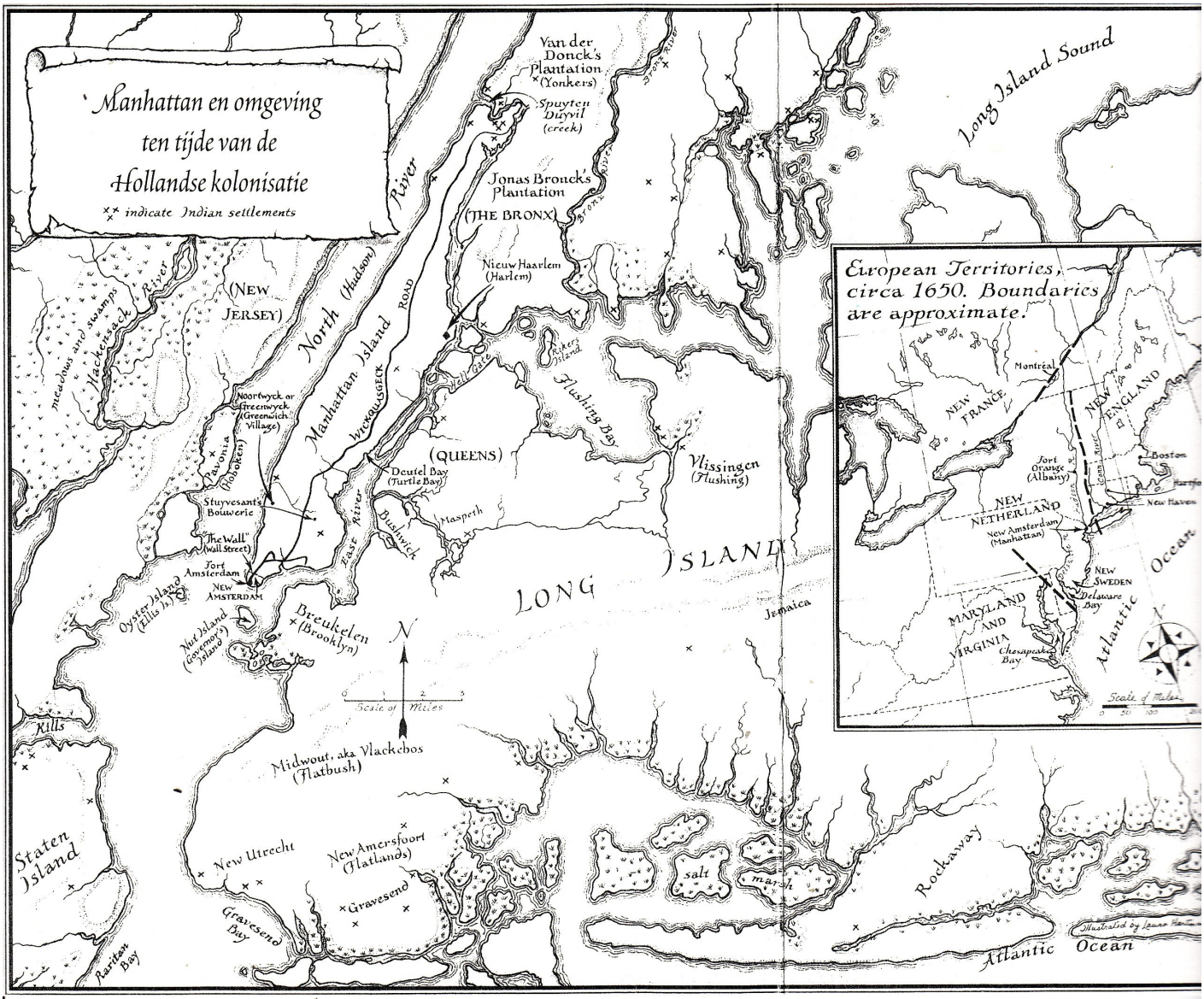

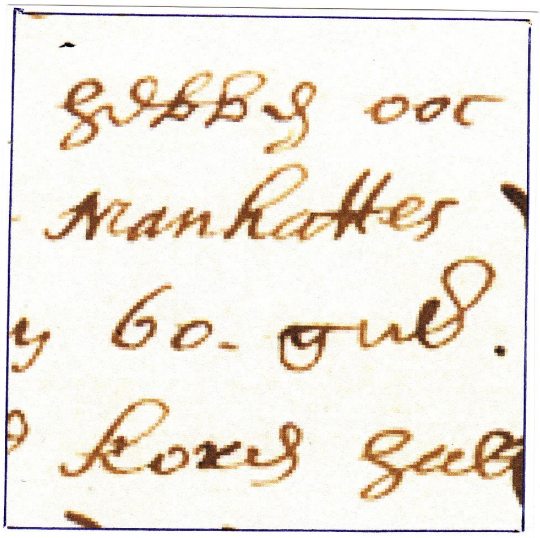

Peter Minuit

GODIN, Samuel (Antwerpen 1561 – Amsterdam 1633).
Zoon van de gouverneur van het Lillofort en echtgenoot van Anneken Anselmo. Bewindhebber van de Noordse Compagnie, investeerder van V.O.C. en W.I.C. Werkte samen met Samuel Blommaert en de gebroeders Trip om land te ontginnen aan de '*Godyn Bay'*, nu de Delawara Bay, waar de W.I.C. maar zwak aanwezig was rond 1630. Had natuurlijk contacten met Kiliaen van Rensselaer voor gebiedsopdeling.. Hij behoort tot de voorouders van Lady Diana.

BLOMMAERT, Samuel :(Antwerpen 1583 – Amsterdam 1651).
Merkwaardig en veelzijdig individu, aangesloten bij V.O.C. en W.I.C. maar gaat toch – als konsul van Zweden en mits ruime beloning – een Zweedse, onbewaakte kolonie stichten in Nieuw Nederland, zélfs in overleg met de hier nog genoemde kolonialen. Voor Blommaert maar een ongelukkige bijzaak want het gebied lag kwetsbaar en hij was er niet. Hij verkoos dan maar een fabriek te stichten in Zweden en zich verder toe te leggen op de kaapvaart, doel: Spaanse Zilverschepen!

MELYN , Cornelis : (Antwerpen 1600- New Haven 1663).
Rijke leerlooier- boer, die via Holland emigreerde naar *Staten Eylandt*, waar hij een plantage stichtte, die echter door de indianen werd verwoest. Werd assistent van Adriaen van der Donck (bewindhebber van de W.I.C, intelligent en sociaalvoelend). Felle tegenstander van de "indianen-doder" Kieft en zeker van Peter Stuyvesant, waarmee hij lang en zwaar in conflict lag.

FOREST , Jessé de : (Henegouwen 1576 – West-Indië 1624)
Verbleef in Leiden. Door bemiddeling van de W.I.C. en geïnspireerd door de puriteinen van de '*Mayflower'*, bereikten 110 kolonisten – met kapitein May – in 1623 Manhattan en het gebied er omheen. Sommigen herbouwden het fort Oranje. Jessé vroeg en bekwam – dank zei Usselincx- van de W.I.C. de toelating om in Guyana een handelspost op te richten. Daar werd hij door koorts geveld en werden zijn medewerkers opgehaald. Zijn zonen Isaac en Henri vestigden zich in 1624 in '*Nova Belgica'*. Isaac, lid van de Raad van Negen in Nieuw Amsterdam, werd de stamvader van het rijk geslacht 'De Forest'. Jessé's uitgebreid dagboek ligt in het British Museum.

RASIERE , Isaack de : (Middelburg 1595 – Barbados ? na 1654)
Vader, koopman van Zuid-Nederlandse afkomst en gehuwd met Anna l'Hermite , dochter van Jacques l'Hermite van Antwerpen en tevens familie van de grootgrondbezitter Kiliaen van Rensselaer. Jeugd van Isaack is onbekend. In 1626 (!) is hij secretaris van New Nederland op het moment van de 'koop' door Minuit. Hij bezocht de 'Pelgrim Fathers' met verslag voor zijn weldoener Samuel Blommaert, die hij inlichtte over de meest geschikte gebieden. Hij miste de kans om directeur-generaal van New Netherland te worden en vertrok naar Brazilië voor de suikerhandel (met drie molens!) Keerde in 1654 terug naar Holland. Bekend voor zijn zeer interessante geschriften.

TRIEUX ,Philippe du : (Roubaix 1586- Nieuw Amsterdam 1653)
Als protestant diende hij te vluchten naar Amsterdam. In 1624 gaf de W.I.C. hem de gelegenheid met een grote Waalse groep naar Amerika uit te wijken. Hij bleef in dienst van de W.I.C.. Later opende hij in Nieuw Amsterdam een brouwerij met hopteelt. Hij werd, mét zijn zoon, gedood door indianen.

BOGARDUS (Bogaert) Evert : (Eeklo 1607 – Engelse kust 1647)
In Woerden (NL) kent men hem niet als zoon van immigranten. Afgestudeerd in Leiden werd hij predikant van de W.I.C. in Manhattan en tevens door Kiliaen van Rensselaer – gezien zijn moreel gezag – aangesteld om zijn uitgestrekt landgoed (1/8 ste van België) te bezoeken. Kwam op voor de indianen, wat botste met Kieft. Verdronk mét hem op een terugreis.

VOGELS , Arnout :(Antwerpen 1580 – Amsterdam 1620)
In 1610 en 1612 zou deze Luthers- protestantse avonturier – in het kielzog van Hudson – bonthandel gaan bedrijven in bever- en otterhuiden in het 'Terra Nova'- gebied rond de St.-Lawrence Rivier, vaak gecombineerd met 'Nieuw Nederland'. Door kostenoverweging werkte hij samen met L.v. Tweenhuysen en enkele Fransen. Een handelsoorlog was het gevolg en prins Maurits moest Plancius als scheidsrechter aanstellen. Vogels overleed ongehuwd en werd in de Zuiderkerk begraven. Zijn zuster huwde met Hans Pelt, de suikerbakker.

Bron: R. Shorto, G.Assaert, Eekhof, Wikipedia, D.J.Barreveld (boekomslag: kochten Hollanders voor 60 fl)

Activiteiten

In de reeks Vlaamse steden was onze groep op **12 december** te gast in **Mechelen.** Deze keer hadden we geopteerd om met de trein te gaan, goedkoop en ondanks het negatief imago toch mooi op tijd.
Op het stationsplein wachtte gids Chris van Cauwenberg ons op waar hij het thema **'Hollanders en Geuzen'** enthousiast en met een groot gevoel voor theater inleidde. De sfeer zat er direct in.
In tegenstelling tot de huidige winter was het die dag koud, dus flink doorstappen was de boodschap. De gids loodste ons naar plekjes waar de doorsneebezoeker onnadenkend aan voorbij zou struinen. Mechelen kende haar hoogtepunt in de16de eeuw onder Margaretha van Oostenrijk. De stad doorkruist door de Dijle, het organisch gegroeide stratenpatroon , de gevels van de statige patriciërshuizen ..dit alles verleent Mechelen een charme en rust waardoor de toerist automatisch wordt gedwongen zijn pas te matigen en tot kijken in verwondering. Een woord uitleg van de gids kan dit alleen maar versterken. De morgenstop in 'De Keef' een lokale bruine kroeg kwam voor velen niks te vroeg. Een dampende koffie of iets sterkers was meer dan nodig om dreigend afsterven van ledenmaten te voorkomen.

Na wat omzwervingen kwamen we tegen de middag aan bij de gesloten Sint-Rombouts-kathedraal waar we afscheid namen van onze gids en een deel van de groep. De anderen gingen een hapje eten in één van de vele etablissementen die de Markt rijk is.
In de namiddag hebben we nog een bezoek gebracht aan het museum Dossin - kazerne, waar de tentoonstelling over de Jodenvervolging tijdens WO II in België een beklijvend beeld ophing.

J. Hubert

Op de **Nieuwjaarsbijeenkomst** van **24 januari** telden we 68 neuzen. Van een succes gesproken !
Ook dit jaar ging deze door in de feestzalen van de **Sint-Andrieskerk te Antwerpen.** Graag beginnen we met een aperitief gevolgd door een lezing om op temperatuur te komen. Voorzitter Paul Koop diepte '**Het dagelijkse leven in de 17de en 18de eeuw'** als onderwerp uit. Daarna trok het gezelschap naar de sfeervolle feestkelder waar de rijkelijk gedekte tafels de hongerige magen stonden op te wachten.
Kreeften en oesters om de appetijt te scherpen, daarna gevolgd door een selectie van fijne kazen. Vanzelfsprekend moet dit alles voldoende besprenkeld worden en dat kan in de Bourgondische traditie bijna uitsluitend gebeuren door smaakvolle wijnen.
De smulpapen onder ons (en wie was dat niet), konden het geheel afsluiten met een dessertbuffet.
Het doel van zo'n bijeenkomsten is de samenhorigheid en de goede luim aan te wakkeren. Te zien aan de glunderende gezichten zijn we daar weer eens prachtig in geslaagd.
Met dank aan de vele helpende handen die dit huzarenstukje weer hebben doen lukken.

J. Hubert

Nieuwjaarbijeenkomst 24-1-2014 (foto's B. Autrique)

35°00 N – 15°00 W
Ms. "Charlesville"- bewogen Kerstdagen 1963

door Emy Vanderveken

December 22 rond middernacht.

Voor de zoveelste keer is de "Charlesville" op weg naar Lobito en Matadi. Ze is op 20 december uit Antwerpen vertrokken, is intussen een kalme Golf van Biskaje voorbij gevaren en glijdt onverstoorbaar verder de Atlantic op alsof ze de weg van buiten kent.
Als de tweede stuurman even vóór middernacht zijn cabine verlaat om zijn hondenwacht* te beginnen, ziet hij hoe Kapitein Lepas gehaast de trap naar de brug oploopt. Er schijnt iets aan de hand te zijn ! Even na 23.30u werd door de "Charlesville" inderdaad een noodoproep opgevangen en in de kaartenkamer is men druk bezig met het uitwerken van afstanden. Op tafel ligt een telegram en in het voorbijgaan leest de stuurman "*Lakonia fire on board require assistance*" ! De opgegeven positie ligt zo'n 150 mijl WZW van de "Charlesville", richting Madeira en dat is nog een heel eind varen. Kapitein Lepas heeft een koerswijziging bevolen en als ze beneden in de machinekamer ineens "tot nader order volle kracht" toebedeeld krijgen, vragen ze zich daar af of de Ouwe plots gek geworden is! Er gaat een trilling door de "Charles" als zij met een brede zwaai fluorescerend schuim aan haar nieuwe koers begint, maar het zal haar nog minstens 7 uur topsnelheid kosten vóór zij het in nood verkerend schip kan bereiken. Inmiddels is bekend dat de "Lakonia" een Grieks cruiseschip is, dat op 19 december uit Southampton is vertrokken voor een elfdaagse plezierreis via Madeira naar de Canarische Eilanden. Wat er werkelijk gaande is, wordt pas goed duidelijk als even later opnieuw een SOS wordt gehoord : "*fire extending must evacuate 1000 people o/b*" !

December 23 rond 07.30u.

In de grauwe ochtendschemering wordt een zwarte rookkolom zichtbaar. Er zijn al een aantal schepen ter plaatse, maar die blijven op een 2-tal mijl afstand gewoon rond het hevig rokend rampschip liggen. Bij een geringe windkracht van 2 à 3 en een acceptabele temperatuur zou men toch verwachten dat er een aantal reddingsboten heen en weer varen. Niets daarvan te zien ! Is hun in de voorbije stikdonkere nacht met 100 % bewolking soms de moed vergaan om zoektochten te ondernemen ? Of liggen ze misschien te wachten tot de drenkelingen met eigen middelen zelf langszij komen ? Nu is het naderen van een brandend schip altijd een gevaarlijke onderneming. Als de brand de olietanks bereikt - en beneden in de "Lakonia" zitten zeker 500 ton stookolie - zijn de gevolgen niet te overzien ! Er zijn trouwens al een paar kleine ontploffingen gehoord. Toch zijn er in de loop van de nacht veel mensen opgepikt, o.a. door het rond 03.00u aangekomen Argentijnse passagiersschip "Salta", dat later 475 overlevenden en 6 doden zal binnenbrengen. Ook de Britse tanker "Montcalm" heeft intussen al 273 overlevenden en 15 doden aan boord.

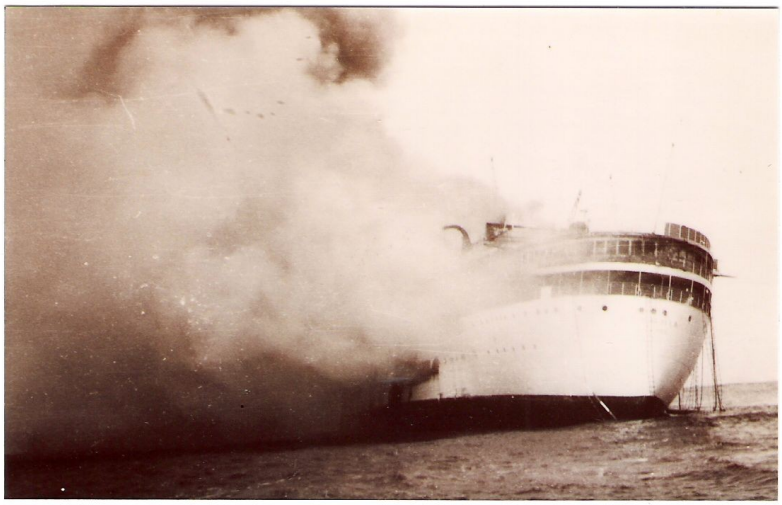

Van de "Charlesville" worden bij aankomst onmiddellijk de motorboten 7 en 8 bemand, respectievelijk onder leiding van de eerste en de tweede stuurman. Er staat een behoorlijke deining - een erfenis van een storm ergens ver in het Noorden - en op het water blijkt die krachtiger en meer hinderlijk dan gedacht. De eerste stuurman zal de komende uren de hele zone bovenwinds de "Lakonia" blijven afzoeken naar tekenen van leven. Hier en daar vindt hij ook doden, die aan boord worden gehesen. Later zal bekend worden dat bij de ramp 132 opvarenden, zowel bemanningsleden als passagiers, zijn omgekomen.
De tweede stuurman vaart intussen recht naar de brandende "Lakonia", die al enige slagzij vertoont. Hij komt voorbij 2 dinghies**, waarin zeker een 20-tal drenkelingen zitten. Zij lopen geen echt gevaar meer, maar eisen wel onmiddellijk door de motorboot op sleeptouw te worden genomen. Als hij echter order geeft eerst naar de brandende "Lakonia" te gaan, omdat daar nog mensen op het achterdek staan, wordt hij in verschillende talen uitgescholden voor rotte vis ! Hij negeert het gescheld en roept dat hij zo vlug mogelijk terugkomt. Nutteloos te proberen die lui aan het verstand te brengen dat anderen dringender hulp nodig hebben en dat er met een sleep niet kan gemanoeuvreerd worden. Op het achterschip is de situatie intussen dramatisch. Springen van een dergelijke hoogte in een zee vol rommel, wrakhout en vlotten is levensgevaarlijk. Er bungelen daar weliswaar een aantal touwladders naar beneden, doch daarin schijnen die mensen totaal geen vertrouwen te hebben. Blijven aandringen helpt uiteindelijk.

Als men met de opgepikten wil vertrekken om de beide dinghies te gaan halen, geeft de motor er plots de brui aan en door de wind en de deining wordt de reddingsboot machteloos tegen de brandende "Lakonia" aangebonkt. Terwijl de machinist zijn uiterste best doet om het kreng weer aan de praat te krijgen, wordt er met de zware riemen gepoogd ijlings van onder de overhellende 20.000 tonner weg te roeien. De machineman slaagt er in om de motor te herstellen, voorlopig althans. Als geen verdere overlevenden meer worden aangetroffen, vaart men dringend terug naar de "Charlesville" voor een vervangstuk en onderweg worden dan de dinghies met de "onbeschoften" op sleeptouw genomen.

Terwijl nu toch zeker is dat er aan boord van de “Lakonia” niemand meer is achtergebleven, is daar ineens de 53 jarige Griekse kapitein Mathios Zarbis, in vol ornaat ! De tweede stuurman geeft bevel onmiddellijk terug te varen, maar dat is tegen de zin van zijn bemanning. Als die Griekse god de vader absoluut samen met zijn schip wil ondergaan, dan is dat zijn zaak. Hij heeft gelegenheid genoeg gehad om eerder mee te komen ! Muiterij ligt even op de loer, doch een order is een order en boot 8 vertrekt opnieuw. De koppige ouwe reageert niet op het geroep van de mannen en blijft waar hij is. Uiteindelijk neemt de stuurman het risico om zelf aan boord te klimmen. In beleefd maar krachtig Engels probeert hij de kapitein te overhalen om van het gevaarlijke schip af te komen. Zonder resultaat ! Juist als hij zich voorneemt de man gewoonweg onprotocollair bij de kraag te vatten, ziet Zarbis zelf het absurde van zijn Grieks heldengedrag in. Na een laatste blik op de zwarte rookwolken boven zijn schip - en allicht ook boven de rest van zijn carrière - wordt de aangeslagen gezaghebber rond 13 u. met reddingsboot 8 op de “Charlesville” afgeleverd. Rond 15.00u wordt door Kapitein Lepas nog eenmaal rond de brandende “Lakonia” gevaren, zo dicht als de veiligheid van zijn eigen schip het toelaat, doch de verrekijkers brengen niemand meer in beeld. Kapitein Zarbis had trouwens al verklaard absoluut de laatste levende aan boord te zijn geweest.

De “Charlesville” heeft 34 levenden opgepikt en 6 lijken, waarvan slechts 4 kunnen worden geïdentificeerd. Omdat aan boord geen geschikte ruimte is om ze onder te brengen, worden ze op 23 december in de vooravond op zee begraven. Met een sinistere plons verdwijnen ze voor altijd in de duistere diepten. Op zee gaat men niet naar de hemel ! De door de scheepsdokter opgestelde overlijdensakten en de persoonlijke bezittingen worden later aan de Britse consul overgemaakt.

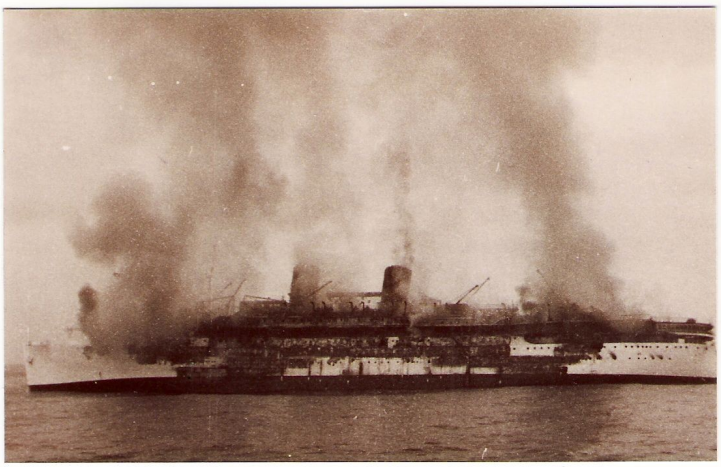

De 34 overlevenden stappen op 24 december op Santa Cruz de Tenerife aan land. Voor de bemanning van de reddingsboten, aan wie zij tenslotte hun leven te danken hebben, kan er niet eens een dankwoord of zelfs maar een handdruk af ! De “Charlesville” zet die dag haar reis naar Lobito gewoon verder en zal daar op 2 januari aankomen .
Meerdere schepen hebben aan de reddingsacties deelgenomen en ook verschillende vliegtuigen bleven het rampgebied overvliegen. Helikopters van het Britse vliegdekschip “Centaur” zetten op 24 december marinepersoneel af op het nog smeulende cruiseschip. Er werden 50 verkoolde lichamen gevonden en ook werden nog enkele lijken uit zee opgevist.
Sleepboten poogden daarna het totaal uitgebrande en hier en daar zelfs ingestorte schip naar Gibraltar te brengen, maar door vrij ruw weer ontstond onderweg meer en meer slagzij. In de nacht van 29 december hield de “Lakonia” het op 230 mijl (370 km) ZW van Lissabon plots voor bekeken. Zij rolde over stuurboord en in amper 3 minuten verdween ze voor goed onder de golven !

Vele buitenlandse kranten besteedden uitgebreid artikels en foto’s aan de scheepsramp en de verschillende reddingsacties. De Belgische pers was niet echt gehaast. Er verscheen een stukje over de deelname van de “Charlesville”, toen deze in Antwerpen terugkeerde !
De oorspronkelijk Nederlandse “Lakonia” kwam in de vaart als “Johan van Oldenbarnevelt”. Haar zusterschip heette “Marnix van Sint Aldegonde”. In WO II werden beiden ingezet voor troepentransport, maar de “Marnix” werd door een Duitse vliegtuigbom tot zinken gebracht.
Wie meer wil weten over de “Lakonia” kan via Google terecht. Wikipedia geeft onder “TSMS Lakonia” een interessante beschrijving, alhoewel die niet altijd strookt met de werkelijkheid.

De “Charlesville” - onze laatste Congoboot - kwam in 2013 uitgebreid in het nieuws. Zij had een waardevolle aanwinst kunnen zijn voor ons maritiem patrimonium, maar ligt “door omstandigheden” op de bodem van de Baltische Zee. In haar eigen thuishaven Antwerpen had men het moeilijk met haar, o. a. . . . wegens geen centen ! Over haar is het laatste woord nog niet gezegd of geschreven ! Over de “Charlesville” (later “Georg Büchner”) is uitgebreid materiaal te vinden onder “Watererfgoed Vlaanderen”.

Een van de mensen, die niet zonder risico voor eigen leven maar wel zonder een woord van dank bij deze reddingsactie hebben geholpen, vertelde ons over zijn wedervaren. Wij behoren tot de weinige buitenstaanders met wie hij daar ooit over gesproken heeft en natuurlijk vonden wij dat het relaas een plaats moest krijgen in ons Journael. Herinneringen aan maritieme gebeurtenissen worden bij de VOC in ere gehouden !
Wij dragen dit artikel graag op aan hen die zich op zee belangloos bij de redding van anderen hebben ingezet en daarvoor misschien nooit enige erkenning hebben gekregen.

- - - - -

*hondenwacht : wachtdienst van 0u tot 4u ’s morgens. Vroeger - de term wordt nu niet meer gebruikt.
** dinghy (dinghies): meestal opblaasbaar reddingsvlot aan boord van zeeschepen. Het woord komt uit het Indisch (Bengalen).
Bron: J. P. Massart.
Foto’s : 23 dec.1963 – uit de collectie P. Vanthournout.

DE "GROOTE OORLOG"

door Paule Hofer

Vanaf 2014 zal in onze contreien ruim aandacht worden geschonken aan de herdenking van de Eerste Wereldoorlog, de *"Groote Oorlog"*.
Hierbij een kort overzicht van interessante musea, sites, activiteiten, publicaties en websites over deze oorlog.

In Antwerpen

In 1914 was Antwerpen, als Nationaal Reduit, even de hoofdstad van België. Nu,1 00 jaar later, heeft "Antwerpen 14-18" een uitgebreid herdenkingsprogramma uitgewerkt, met tentoonstellingen, wandelingen, een pontonbrug over de Schelde, en nog veel meer.
Infopunt Antwerpen 14-18: Stadhuis, Grote Markt 1; open van woensdag tot vrijdag, van 10u00 tot 17u00.
Website: www.antwerpen14-18.be en doorklikken naar programma-2014.
Als je met de curser op een programmapunt gaat staan, en dubbelklikt, krijg je meer detail over de activiteit.
Een overzicht van hun plannen:

Een pontonbrug over de Schelde (3, 4 en 5 oktober 2014)

Tentoonstellingen:
Middelheim museum: "Getekend, de kunstenaar" (5/2014 – 1/2015)
MAS: "Exodus: op de vlucht voor de oorlog" (5/2014 – 4/2015)
FotoMuseum: "Shooting range – fotografie in de vuurlinie" (06/2014 – 11/2014)
Van Mieghem Museum: "Eugeen Van Mieghem – the Great War"
KMSKA en Letterenhuis: "de Modernen, kunst in de Groote Oorlog", Koningin Fabiolazaal, Jezusstraat (9/2014 – 1/2015)
Red Star Line Museum: "Ver van de Oorlog – Belgische emigranten in Amerika tijdens WO1" (9/2014 – 4/2015)
M HKA: "Panamarenko – universum" (10/2014 – 2/2015)

Cultureel programma:
Historische stadswandeling "Antwerpen in de Groote Oorlog"; de eerste wereldoorlog binnen de fortengordel (vanaf 1/2014)
Wandeling Schoonselhof "de militaire perken van WO1 op het Schoonselhof (zomer 2014)

Ieper en omgeving (the Ypres Salient)

Enkele musea en sites werden recent vernieuwd en zijn beslist het bezoeken waard.

Het "Flanders Fields Museum", in de Lakenhalle op de Markt in Ieper.
Modern en interactief museum.
Sinds 6/2012 is er een nieuwe permanente tentoonstelling.
Het museum brengt het historische verhaal van de 1ste wereldoorlog in de West-Vlaamse frontstreek. Het vertelt over de inval in België, de eerste maanden van de bewegingsoorlog en de daaropvolgende 4 jaar stellingenoorlog in de Westhoek, de naoorlogse periode en de herdenking van de oorlog sindsdien.
Website: www.inflandersfields.be

Als je dan toch in Ieper bent en je hebt nog even tijd, bezoek dan ook eens de "Saint George's Memorial Church" (Anglicaanse herdenkingskerk).
Informatie op de website van Ieper: www.ieper.be =>Ieper zien=>binnenstad=>kerken.
En dan is er nog de "Menenpoort" waar elke avond om 20u00 de Last Post wordt geblazen.
Wel op tijd zijn! Het is er altijd erg druk. Een bezoek aan Ieper en de Last Post zijn o.a. een verplichte uitstap in de Britse schoolprogramma's.

Even buiten Ieper: het "Memorial Museum Passchendaele 1917", in het kasteel van Zonnebeke.
Open sinds 2004 en in 2013 uitgebreid en vernieuwd. Het museum herdenkt de slag bij Passendale (100 dagen en 500.000 slachtoffers voor een terreinwinst van 8 km). Er is een Britse "dug-out", compleet met communicatiepost, verbandpost, hoofdkwartier en slaapplaatsen, kantine, …. Men leefde onder de grond omdat er boven niets meer was… In openlucht werd een netwerk van Duitse en Britse loopgraven nagebouwd.
Website: www.inflandersfields.be/musea

Voor de verschillende evenementen en tentoonstellingen die Ieper en de Westhoek/West-Vlaanderen organiseren onder de noemer "Eeuwherdenking 100 jaar Groote Oorlog 2014-2018" kun je op 2 websites terecht: www.100jaargrooteoorlog.be en www.gonewest.be

Enkele boeken

Barbara Tuchman

"De Kanonnen van Augustus"

Het boek beschrijft de gebeurtenissen van de laatste weken voor en de oorlogshandelingen tijdens de eerste maand van de Eerste Wereldoorlog. Barbara Tuchman vertelt het koortsachtige diplomatiek overleg en de voor Frankrijk en België erg moeilijke eerste oorlogsmaand. In de eerste weken van de oorlog liep het Duitse leger in snel tempo België en Noord-Frankrijk onder de voet. Parijs werd bedreigd. Het relaas eindigt met de slag aan de Marne (begin september 1914) waar Franse en Britse eenheden de Duitse opmars tot stilstand brachten en waar de bewegingsoorlog vastliep in een stellingenoorlog die nog 4 jaar zou duren.
Uitgegeven door de Arbeiderspers, ISBN nummer 978 9029564175.
Uit het Engels; oorspronkelijke titel "The Guns of August"; in paperback bij Ballantine Books, ISBN nummer 978 0345476093
Het boek won in 1963 de Pulitzer Prijs.

"De Trotse Toren – een Portret van de Jaren voor de Eerste Wereldoorlog 1890 – 1914"

In dit boek schetst de schrijfster een beeld van de West-Europese en Anglo-Amerikaanse cultuur in de periode 1890-1914, met nadruk op West-Europa en de lagen van de bevolking in de "belle époque". Zij beschrijft de tegenstellingen van de Westerse samenleving door middel van portretten van o.a. de Britse aristocratie, de anarchisten, de socialisten, het Duitse culturele klimaat, Theodore Roosevelt, de componist Richard Strauss, de schrijver Emile Zola; de Dreyfus affaire komt uiteraard ook aan bod.
Uitgegeven door de Arbeiderspers, ISBN nummer 978 9029565417
Uit het Engels; oorspronkelijke titel "The Proud Tower – a Portrait of the World before the War 1890 – 1914"; in paperback bij Ballantine Books, ISBN nummer 9780345405012

Barbara Tuchman is ook de auteur van het bekende boek "De Waanzinnige 14de Eeuw".

Prof. Dr. Sophie De Schaepdrijver

"De Groote Oorlog"

Wordt aanzien als het "standaardwerk" over België tijdens de 1ste wereldoorlog. In 1914 was België een neutraal en burgerlijk land. De Duitse inval, op 4 augustus 1914, bracht het land in één klap midden in de storm van de 1ste wereldoorlog. Dit boek beschrijft de oorlogsjaren van "brave (of: poor) little Belgium", zoals België in de geallieerde pers werd genoemd.

- Hoe werd de oorlog door de bevolking beleefd.
- Wat waren de gevolgen van de Duitse bezetting voor het dagelijks leven, de voedselvoorziening, het onderwijs.
- Hoe probeerden de Duitsers de Vlaamse kwestie uit te buiten.

Zij beschrijft de 4 jaren van 1914 tot 1918 die België - en de rest van Europa - fundamenteel veranderden; een oorlog die verliep op 2 fronten: in de modder aan de IJzer en in het bezette land; loopgraven èn bezetting; gifgas èn dwangarbeid.
Uitgegeven bij Houtekiet, ISBN nummer 978 9089242617 of in e-book, met ISBN nummer 978 9089242693.

Recent verschenen:

"Vergeten Linies – Antwerpse bunkers en loopgraven door de lens van Leutnant Zimmermann"

In juni 1918 vertrekt luitenant Zimmermann met zijn 2-dekker uit Schaffen bij Diest om de eigen Duitse verdedigingslinie in de provincie Antwerpen te fotograferen. Vanuit zijn vliegtuig overziet hij de 10-tallen forten, schansen, geschutsopstellingen en loopgraven. De foto's worden ontwikkeld en bestudeerd, en verdwijnen dan in de dossiers. Pas in 2007 duiken ze weer op.
De gedetailleerde luchtfoto's en het onderzoek van deze foto's hebben geleid tot een herontdekking van het militaire erfgoed van de provincie Antwerpen.
Uitgegeven in 11/2013 door de Dienst Erfgoed, Provincie Antwerpen. Verkooppunten: Standaard Boekhandel en sommige toeristische diensten.
Het werk bestaat uit 2 delen.